

Mr Ђорђе Мариловић,*
Виши асистент Правног факултета,
Универзитет у Источном Сарајеву

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ ЧЛАНАК

doi:10.5937/zrgfni1672329M

UDK: 003.349:621.395.721.5

UDK: 336.2:621.395

Рад примљен: 06.01.2016.

Рад прихваћен: 25.02.2016.

ПОРЕСКОПРАВНИ АСПЕКТИ МОГУЋНОСТИ ЗАШТИТЕ ЋИРИЛИЦЕ У ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈАМА**

Апстракт: Употреба ћирилице и других тзв. специфичних писама обесхрабрена је у оквиру неких телекомуникационих услуга. Аутор у овом раду скреће пажњу на неједнак цијеновни третман ћирилице у телекомуникацијама (SMS поруке), сматрајући да се таква пракса противи интересима друштва које његује богатство језика.

У свјетлу могућности и обавеза које проистичу из Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза, аутор предлаже увођење мјера којима би била уклоњена цијеновна дискриминација ћирилице у вези са услугом SMS, и порескоправне мјере којима би били подржани мобилни оператори и спријечена неједнакост оних оператора који би иначе због цијеновног изравњања писама били у лошијем тржишном положају. Предложена рјешења су примјенљива на мултикултурална друштва са оваквим изазовом, без обзира на конкретне језике.

Кључне ријечи: ћирилица, телекомуникације, Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза; порези; GSM SMS.

1. Увод

Иако се у раду говори првенствено о ћирилици и њеној употреби у телекомуникацијама, тако је учињено из поштовања према вриједностима које ћирилица значи, и према улози ћирилице у писмености српског народа и бројних других народа. Уколико се узме у обзир чињеница да се ћирилица користи у преко 50 језика (Píška 1996: 95), значај сагледавања

* djordje_maril@yahoo.com

** Сажетак рада усмено је изложен на IX Harmonius School of Law, Златибор, Србија, 20–23.11.2014. године, под називом „Могућност порескоправне заштите употребе ћирилице у телекомуникацијама“.

њеног положаја повећава се. Међутим, најдубљи разлог бављења овом темом превазилази значај ћирилице, пошто се главни закључци рада могу, без уздржавања, примјенити и на остала „специфична“ писма. Под појмом тзв. специфичних писама обухватамо сва писма која нису била заступљена приликом првобитних стандардизација телекомуникација.¹ Поред ћирилица (српске, руске, бугарске итд.), примјера ради, ту спада румунска латиница и др.

Изостављеност мноштва писама приликом увођења првобитних стандарда телекомуникација довела је до њиховог неравноправног положаја на тржишту телекомуникационих услуга. Испрва, таква писма уопште нису била заступљена, а данас се она суочавају са дискриминацијом код услуге *SMS* порука.² Поменута услуга, иако има велики број супститута и сурогата, још увијек није изгубила на значају. Напротив, опсег коришћења *SMS* порука значајан је, на шта утичу различити разлози (попут добре доступности корисника, велике стопе прегледа садржаја *SMS* порука, рекламирања тим путем, употребе у сигурносне сврхе за услуге на интернету).³

Иако значај ове услуге постаје све мањи (мада је још увијек далеко од занемарљивог), она је одличан примјер за испитивање хипотезе да се

---

1 *About 3GPP Home*, Преузето 30.12.2015. <http://www.3gpp.org/about-3gpp/about-3gpp>

2 *SMS* (енг. *Small Message Service*) означава текстуалне поруке које се шаљу мобилним телефонима. Стандарди којима је успостављена ова услуга заживјели су након 1982. године, а нарочито у оквиру *GSM* стандарда (енг. *Global System for Mobile communications*, изворно фра. *Groupe Spécial Mobile*), на иницијативу *CEPT* (енг. *The European Conference of Postal and Telecommunications Administrations*, фра. *Conférence européenne des administrations des postes et des télécommunications*) – Европске конференције поштанских и телекомуникационих управа. Данас извјештаји и спецификације за мобилне комуникације развијају се у оквиру *3GPP* (енг. *The 3rd Generation Partnership Project*).

GSM је најшире коришћена мобилна технологија у свијету, са преко 90% учешћа на тржишту. *3GPP Technology Evolution*. Преузето 30.12.2015. <http://www.4gamericas.org/en/resources/technology-education/3gpp-technology-evolution/>.

Ваља примјетити да услуга *SMS* спада у стандарде друге генерације мобилних система, и не губи значај иако се данас увелико ради на превазилажењу стандарда треће генерације.

3 У 2011. години, чак 75% корисника мобилних телефона користило је ову услугу. *75% of Worldwide Cellphone Users Send Text Messages [STUDY]*. Преузето 30.12.2015. <http://mashable.com/2011/12/21/global-mobile-patterns/>

Ако се узму у обзир тржишта попут Индије и Бразила, чији значај расте, наведени податак није много изгубио на значају, упркос промјенама у развијеним земљама. Неки извори говоре о свјетском просјеку од чак 350 милијарди *SMS* порука мјесечно. *Mobile Marketing Association http – Industry Overview*. Преузето 30.12.2015. <http://www.mmaglobal.com/about/industry-overview>

порезима може повољно утицати на смањење учене дискриминације приликом пружања услуга на тржишту.

Према томе, претпоставке на којима почива овај рад су:

1. Лица која се користе тзв. специфичним писмима поводом услуге *SMS* порука дискриминисана су у погледу цијене у односу на лица која се користе тзв. стандардним писмима (неповољан цјеновни положај „специфичних“ писама).
2. Неповољан цјеновни положај „специфичних“ писама почива на техничким разлозима (условљеност прихваћеним стандардима телекомуникација).
3. Отклањање дискриминације није могуће тек једноставном регулативном дјелатношћу државе. Дискриминација се може уклонити истовременом примјеном два инструмента: 1) регулативне дјелатности у погледу пружања услуга (обавезност исте цијене за услугу, без обзира на предметно писмо) и 2) намјенског пореза на пружање услуге или рефакције у оквиру пореза на додату вриједност (ПДВ) плаћеног на пружање услуге.

Предложена рјешења могуће је употребити и код неједнаког положаја других културних израза (дакле, не само писама), када је истовремено са изједначавањем њиховог положаја неопходно осигурати јавни приход за финансирање тако насталих јавних расхода.

Структура рада прилагођена је извјесној мултидисциплинарности посматраног проблема. Прво је приказана, у најкраћим цртама, техничка посебност положаја тзв. специфичних писама у одговарајућим телекомуникационим стандардима. Друго, указано је на правне изворе којима је предвиђена могућност и обавеза рјешења представљеног проблема. Треће, у складу са правним изворима, предложене су одговарајуће регулаторне и порескоправне мјере. Због везе са српском ћирилицом, посматрана су права двије земље у којима је српски језик у службеној употреби, Републике Србије и Републике Српске, односно Босне и Херцеговине (БиХ).

2. Технички стандарди и различит положај „специфичних“ и „стандардних“ писама

Развој тржишних услуга бежичног саобраћања, или мобилних комуникација, почео је, грубо речено, прије мање од пола вијека. Уређен и стандардизован оквир за њихов развој пружио је далековида Европска

конференција поштанских и телекомуникационих управа. Тај оквир носи назив *GSM*. Данас, корисници мобилних телефона имају на располагању мноштво услуга, међу којима су неке које могу замијенити услугу *SMS*. Међутим, то није умањило њен значај и заступљеност. У свјетлу таквог њеног положаја могу се посматрати посљедице које то има на културу. За ово питање важно је напоменути какав је однос услуге *SMS* и употребе писама у оквиру те услуге.

Одговарајућим техничким спецификацијама предвиђено је који словни стандард се користи за слање текстуалних порука.⁴ Основни је стандард код кога сваки симбол има 7 бита, а постоје и стандарди са 8-битним и 16-битним знаковима (*ISO/IEC 10646:2014*).⁵ Употреба 7-битног алфабета је обавезна, а употреба осталих је изборна.⁶ Какве су посљедице на коришћење услуге *SMS*? У овом раду није могуће образлагати све појединости које се тичу стандарда и спецификација. Због тога, овдје слиједи крајње упрошћен приказ наведених чињеница.

Једна *SMS* порука је, уствари, низ информација које од једног уређаја стижу на други. Слање се одвија у складу са одговарајућим протоколом, при чему једну *SMS* поруку чини тачно 1120 бита. Ако једно, рецимо, слово има 7 бита, то значи да у једну *SMS* поруку може стати 160 таквих слова ($1120/7=160$). Такав је случај уколико се користе 7-битна слова. Међутим, 7-битни систем слова омогућава врло мали број слова у односу на њихов број у различитим језицима и писмима, и не може обухватити све језике. Словни системи који обухватају све знакове морају имати већи број бита по једном слову. Такав систем је 16-битни *UCS2*. Његова употреба значи мање слова у једној поруци – тек 70 слова од 16 бита стаје у једну *SMS* поруку ($1120/16=70$). У поруку стаје мање слова јер су слова по 16-битном стандарду „крупнија“, носе више информација, него слова по 7-битном стандарду, баш као што у исту посуду стаје мање јабука но шљива. То значи да текст: „Ђорђе жели на примјеру да покаже колико слова стаје у једну поруку, па зато пише дуге, сложене, реченице под знацима навода. Штавише, он и своје име ту спомиње.“, садржи тачно 160 знакова (слова, размаке, интерпункцију, без наводника). Овако послат, исписан ћирилицом, текст би стао у три *SMS* поруке. Написан енглеском латиницом, без поштовања српског правописа, текст би изгледао овако: „Djordje zeli na primjeru da pokaze koliko slova staje u jednu poruku, pa zato pise duge, slozene recenice pod znacima navoda. Stavise, on mora i da

4 3GPP TS 23.038 V12.0.0 (2014) *3rd Generation Partnership Project; Technical Specification Group Core Network and Terminals; Alphabets and language-specific information (Release 12)*. Преузето 3.12.2015. http://www.3gpp.org/ftp/Specs/archive/23_series/23.038/23038-c00.zip.

5 У рачунарству један бит је најмања јединица информације.

6 3GPP TS 23.038 V12.0.0 (2014), фн. 6, тач. 6.2.

мијенја име.“, а обухватио би, опет, 160 знакова. Разлика је у томе што би овај текст, овако неисправно написан енглеском латиницом, стао у само једну SMS поруку. Неписменост приликом коришћења SMS порука непосредно је подстакнута различитим цјеновним положајем тзв. специфичних писама, што је последица застарјелих техничких стандарда. Напросто, ако пишете ћирилицом, платићете више.

3. Правни оквир проблема „специфичних“ писама

Полазећи од уставних и међународноправних норми, неспорно је да језик представља један од основа дискриминације.⁷ У неким изворима јасно је одређено право грађана да употребљавају свој језик и писмо.⁸ Овдје треба разликовати писма у службеној употреби, и писма регионалних и мањинских језика. У овоме раду првенствено се посматра положај писама која имају статус службених писама. Међутим, предложена рјешења знатно би побољшала положај изузетно великог броја писама, без обзира на њихов уставноправни статус.

Може се поставити питање да ли је различитост цијена SMS порука, утемељена на техничком разликовању писама, један облик дискриминације. Тражећи одговор на ово питање, можемо поћи од Босне и Херцеговине, у којој се Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (ЕКЉП) непосредно примјењује. Ипак, „у највећем броју земаља Европска конвенција, попут осталих међународних уговора, има законску правну снагу“ (Настић, 2012: 52). У Р. Србији, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода примјењује се од 2003. године.

Према томе, да би се утврдила дискриминација, „мора постојати (а) различит третман (б) особа које су у аналогној или релативно истој ситуацији на бази (ц) једног од забрањених основа дискриминације, при чему (д) не постоји објективно и разумно оправдање за такав различит третман“ (Steiner, 2010: 440).

Да ли би се примјер услуге SMS-а могао подвести под ово одређење? Наиме, особе које се служе различитим писмима, са статусом писма у службеној употреби, јесу у аналогној или релативно истој ситуацији (наведени критеријум (б)), при чему постоји различит третману виду различите цијене за исти број слова, преко 70, у поруци (критеријум (а)). Самим тим

---

7 Чл. 21 Устава Републике Србије. Чл. II (4) Устава БиХ. Чл. 10 Устава Републике Српске. Чл. 1, Протокол 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

8 Чл. 34, ст. 1 Устава Републике Српске.

што су по сриједи писма у службеној употреби,⁹ која се користе у језицима у службеној употреби, постоји основ дискриминације – језик (критеријум (ц)).

Дискриминацију би, додуше, вршило правно лице, оператор мобилне мреже,¹⁰ или произвођач и лице који се баве прометом уређаја који примјењују дискриминаторске стандарде. Ипак, „држава има позитивну обавезу да заштити особе од дискриминације коју чине приватна физичка и правна лица“ (Steiner, 2010: 442). Ово се чини јасним, али посљедњи услов – изостанак објективног и разумног оправдања за такав различит третман (д) – нешто је теже уочити.

Разлози због којих долази до дискриминације јесу техничке природе, па би се, на први поглед, могло рећи да је то објективно и разумно оправдање за различит третман. Стандарде су, у зачетку, правила најутицајнији и најразвијенији, те су их прилагодили себи. Ко је крив осталим културама и традицијама што нису имале достојне или довољно наметљиве представнике у том тренутку? Рјешење може бити да се такве културе одрекну својих посебности и упросте своје симболе, слова. Јер, технички услови су напросто такви какви јесу. Можемо ли, ипак, тако размишљати? Можемо ли, аналогно, рећи да особа натпросјечне тјелесне масе треба да плати двије карте за превоз ваздухопловом, пошто ће то значити већу потрошњу горива и могућу штету на коришћеном путничком сједишту? Можемо ли очекивати већу цијену за превоз особа са инвалидитетом, за превоз трудница и дојенчади у колицима – због неспорних техничких изазова које то носи? Треба ли одредити већу школарину за студенте који се користе колицима, зато што накнадна изградња приступне рампе или лифта представља трошак? Не.

Језик којим преносимо своја искуства, спознајемо интелектуалну и културну средину, којим проносимо своје вриједности и у оквиру кога развијамо осјећај припадништва, не смије бити изузет од заштите. „Захтјев да сви језици буду третирани једнако јесте позив на препознавање достојанства свих појединаца, без обзира на њихов језик.“¹¹ Културна права представљају саставни дио људских права која су универзална, недјељива

---

9 Нпр. ћирилица у Р. Србији: Чл. 10, ст. 1 Устава Републике Србије.

10 Термином „оператор“ означава селице које обавља или је овлашћено да обавља делатност електронских комуникација, а у овом раду мисли се на пружање SMSуслуге. Вид. чл. 4 Закона о електронским комуникацијама, *Сл. гласник Републике Србије*, 44/10, 60/13 – УС, 62/14.

11 UNESCO, *UNESCO World Report Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue*. Преузето 28.12.2015. <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001852/185202e.pdf>

и међусобно зависна.¹² Управо зато, а имајући у виду да се текстови на српском језику све више користе у дигиталном облику (Vitas, D., Popović, Lj., Krstev, S., Obradović, I., Pavlović-Lažetić, G., Stanojević, M., 2012: 16), посебно је значајна Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза.¹³ Конвенција је ступила на снагу у марту 2007. године. Република Србија је ратификовала Конвенцију 2009. године, као и Босна и Херцеговина.

Конвенција одређује „културни садржај“ као симболично значење, умјетничку димензију и културне вриједности које произлазе изкултурних идентитета или изражавају културне идентитете, а „културне изразе“ као оне изразе који су резултат креативности појединаца, група и друштава и који имају културни садржај. Језици јесу суштински дио разноликости културних израза.¹⁴ То је важно напоменути пошто Конвенција у члану 6 предвиђа могућност увођења одговарајућих мјера.

Наиме, државе могу усвојити мјере намијењене заштити и унапређењу разноликости културних израза на својој територији, и то, како стоји у наведеном члану, „мјере које, на прикладан начин, пружају могућност домаћим културним дјелатностима, добрима и услугама, међу свима онима које постоје на државној територији, за стварање, продукцију, дифузију, дистрибуцију и уживање у њима, укључујући и одредбе које се односе на језик који се користи за такве дјелатности, добра и услуге“. Ипак, регулаторна мјера би одударала од све наглашеније заштите либералних оквира за промет добара и услуга у свијету. Упоредноправно, присутни су различити приступи поводом односа оваквих мјера према институционализованим оквирима либерализације свјетског тржишта добара и услуга (Purpis, 2008: 406). То не треба да збуни и окрене нас против таквих мјера, јер њихова оправданост превазилази постојеће циљеве либерализације тржишта.

Заступљеност *SMS* порука у савременом, електронском, саобраћању непосредно утиче на промјену навика употребе писма. Будући да је употреба ћирилице знатно обесхрабрена њеним неповољним цјеновним

---

12 Чл. 5 Универзална декларација УНЕСКО-а о културној разноликости (the Universal Declaration on Cultural Diversity (Resolution 31C/25))

13 UNESCO, *Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза, УНЕСКО, Париз 2005. (Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expression (CCD; Resolution 33C/41))*. Преузето 3.12.2015. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

14 UNESCO, *Ten Keys to the Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions: adopted by the General Conference of UNESCO at its 33rd session, 2005*. Преузето 4.11.2015. <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001495/149502e.pdf>

положајем, то оставља посљедице на понашање и навике врло широког круга становника. У том смислу, нужно је дјеловање државе на заштити равноправности ћириличног писма, које је једно од службених писама. Исто се односи на сва „специфична“ писма. Зато је увођење одговарајућих регулаторних мјера у овој области оправдано и неопходно.

4. Могућности рјешења проблема цјеновне неједнакости SMS порука

4.1. Једнака цијена за једнак број знакова

Ћирилично писмо није усамљено у својој цјеновној неједнакости поводом услуге SMS. Напротив, многа писма дијеле ову судбину. Чак, нека од њих су латинична, попут румунске латинице, што је будило сличне недоумице у вези са електронским комуникацијама (Secară, 2013). Могућа рјешења су вишеструка, али би њихова примјена имала различите домашаје (Secară, 2014). Постоји могућност да се стандарди за SMS поруке унапријед тако да се уклони основ за цјеновну дискриминацију. Међутим, такво рјешење није изгледно, прије свега због начина на који се стандарди усклађују – највећи број држава појединачно скоро ништа не може учинити на промјени свјетских технолошких кретања. С друге стране, државе још увијек могу утицати на тржиште услуга. У складу са одредбама Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза државе могу предузети одговарајуће мјере за заштиту разноликости културних садржаја.

Користећи могућности остављене Конвенцијом о заштити и унапређењу разноликости културних израза, држава може увести обавезу наплаћивања исте цијене за исти број слова у SMS поруци. Ово би представљало изазов операторима који пружају услугу, пошто је код пружања услуге SMS уобичајено посматрање апстрактног протока података, без сагледавања њиховог садржаја (оператори броје бите, а не слова). Међутим, то свакако није немогуће. У суштини, приликом наплаћивања услуге било би потребно на одговарајући начин разликовати 7-битне, 8-битне и 16-битне начине кодирања, а то даље упућује на обавезу вођења одговарајућих евиденција о примијењеним стандардима код пружања услуге SMS.¹⁵

---

15 За постојеће сличне обавезе вођења одговарајућих детаљних евиденција, на примјер у праву Србије, вид. чл. 14 Правилника о захтевима за уређаје и програмску подршку за законито пресретање електронских комуникација и техничким захтевима за испуњење обавезе задржавања података о електронским комуникацијама, *Сл. гласник Републике Србије*, 88/15.

4.2. Отклањање могуће тржишне неједнакости оператора мобилних мрежа који пружају услугу SMS

Увођење мјере обавезног наплаћивања једнаке цијене за услугу преноса истог броја знакова у оквиру SMS довело би, потенцијално, до нове неједнакости. Оператори који дјелују на једном тржишту, гдје корисници услуга претежно користе неког од оператора, могли би се наћи у неприлици.

Примјера ради, уколико претежна већина становништва која користи тзв. специфично писмо користи услуге једног оператора, док остали оператори имају само занемарљиво учешће тзв. специфичног језика у промету услуга SMS, први оператор биће у неповољнијем положају.¹⁶ Наиме, такав оператор сносиће терет изједначавања цијене за оно што је, објективно, већи проток података и веће оптерећење мрежне инфраструктуре, док ће остали оператори наплаћивати исту цијену по поруци при мањем протоку података и мањем оптерећењу мрежне инфраструктуре, пошто њихови корисници знатно мање користе тзв. специфична писма.

Овакве околности могуће су у друштвима у којима истовремено постоји велико богатство језика и писама у употреби. Могуће је да, из различитих разлога, неки оператори пружају услуге корисницима који претежно користе тзв. специфична писма, док други оператори имају тек занемарљиво учешће таквих корисника. Регулаторна мјера којом би се наметнула иста цијена за исти број послатих знакова, без обзира на њихову запремину (износ послатих бита), довела би прву групу оператора у неповољнији тржишни положај, и изазвала би значајне тржишне посљедице. Ако би се, у том случају, обавезали оператори мобилне телефоније да изједначе цијене за кориснике различитих писама, без обзира на стварне трошкове пружања услуга за различите групе писама (посљедица примјене различитих стандарда за различита писма), онда би они били суочени са избором између а) повећања својих трошкова (због смањења цијене „скупих“ писама на цијену „јефтиних“) и б) већих цијена услуга (због пораста цијене „јефтиних“ писама на ниво „скупих“ писама). То би, даље, довело до већих трошкова оператора чији промет се у већем дијелу односи на „специфична“, „скупа“, писма, односно до мање конкурентности таквих оператора на тржишту. Управо у томе се огледа дисторзивно дејство регулаторне мјере.

---

16 Примјера ради, у БиХ постоји склоност значајног дијела корисника услуга мобилне телефоније ка операторима који су били формиран у ентитетским оквирима. Иако данас дјелују у оба ентитета, оператори су задржали своје упориште управо у корисницима из ентитета из којих су се првобитно развили. По ентитетском основу може се повући јасна граница између корисника који су склонили употреби ћирилице и корисника који томе нису склони.

Имајући наведени изазов у виду, треба пронаћи средства за његово уклањање или ублажавање. Рјешење се може наћи на терену пореског права, и то на оном нивоу опорезивања које се тиче укупног тржишта. Не би било одговарајуће оно рјешење које има ограничен територијални домашај (субцентрални или локални ниво), јер би то само продубило тржишне неједнакости. Рјешење је могуће наћи у постојећим пореским облицима, или кроз увођење нових. Не треба заборавити да друга варијанта уобичајено наилази на веће отпоре.

4.3. Олакшице у оквиру ПДВ-а

Будући да у структуру тржишне цијене пружања услуге *SMS* улази износ пореза на додату вриједност, у оквиру чега се одвија преваљивање пореског терета са пореских обвезника на пореске дестинатаре, могуће је пореском олакшицом подржати наведене операторе. Требало би ослободити плаћања ПДВ-а телекомуникациону услугу *SMS* која се обавља употребом *UCS2* стандарда. Мјерење промета садржаја кодираних према *UCS2* стандарду техничке је природе. Потребно би било осигурати јасан и провјерљив приказ таквог промета, и у складу с тим примијенити рјешење. Поновимо, оператори имају обавезу вођења одговарајућих евиденција о пруженим услугама. Тиме би, разликом између цијена неопорезованих и опорезованих порука са 7-битним знацима оператори били финансијски подржани. Постоји барем неколико сумњи у вези с овим рјешењем.

Прво, питање је да ли се овим успостављају привилегије за одређене операторе, и да ли се ово противи општим тежњама ка либералнијем тржишту добара и услуга (нпр. у оквиру Свјетске трговинске организације). На ово питање може се одговорити одрично – услов је једнак за све операторе на тржишту, олакшица није ограничена на посебна лица, услови су једнако постављени за све који се нађу у датим околностима.¹⁷

Друго, упитна је корист коју би од ове мјере имали оператори у неповољнијем положају. Пошто су поруке кодиране *UCS2* стандардом потенцијално више него двоструко обимније од порука кодираних обавезним стандардом, а цијена би била иста у оба случаја, да ли би ослобођење од плаћања ПДВ-а било довољно да економски изравна разлике? Одговор на ово питање морао би се потражити у одговарајућим студијама граничног трошка који оператор има приликом слања додатне поруке, и у анализама пропусности

---

¹⁷ За примјер нормирања појма непожељне помоћи државе учесницима на тржишту вид. Свјетска трговинска организација, *Споразум о субвенцијама и компензаторним мјерама – Agreement on Subsidies and Countervailing Measures*. Преузето 20.11.2015. http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/24-scm.pdf

телекомуникационих система у случају значајног пораста промета. Томе овдје није мјесто.

Треће, да ли би оваква олакшица била технички изводљива и оправдана? Због сложености ослобођења од пореза код посредних пореза, а нарочито код ПДВ-а – због института претходног пореза – за истинско пружање растерећења било би потребно ослобођење са правом на одбитак претходног пореза (Поповић, 2014: 452). Међутим, претходно постављено, друго, питање (однос користи од олакшице наспрам стварног граничног трошка слања додатне поруке због сложенијег стандарда) већ оспорава овакав приступ. Наиме, врло је мало вјероватно да би гранични трошак слања додатне поруке због захтјевнијег стандарда био потпуно једнак износу пореског ослобођења. Занемаривање те неједнакости обесмислило би циљ који се жели постићи мјером, а то је елиминација дисторзије због регулаторне мјере „једнака цијена за једнак број знакова“. Зато је боље дозволити пореску рефакцију. Њоме се, из техничких разлога, једноставније пружа жељена олакшица и то, по правилу, управо код посредних пореза (Поповић, 2014: 156–157). Рефакција би била одмјеравана према утврђеним трошковима због примјене захтјевнијег стандарда. Трошкове би доказивао оператор у своме захтјеву за пореску рефакцију.

За предложена рјешења неопходно је сагледати проблематику трошкова пружања *SMS* услуге. Овај рад свако није мјесто гдје је то могуће учинити. Међутим, неспорно је да постоје већи трошкови код пружања услуга *SMS* кодираних *UCS2* стандардом него код уобичајених порука кодираних као *GSM 7 bit*.

4.4. Порез на појединачну услугу

Уколико, ипак, пореска олакшица у оквиру ПДВ-а за пружену услугу *SMS* употребом кодирања *UCS2* стандардом не би била довољна или примјерена да уклони тржишну неједнакост посматране групе оператора, могуће је увести посебан порез на пружање услуга *SMS*. Порез би био посредан, намјенски, са најширим територијалним важењем (тако да обухвати одговарајуће тржиште). Порески обвезник био би пружалац услуге *SMS*, а порески терет би очекивано био преваљен на корисника те услуге.

Такође, порез би могао бити осмишљен налик порезу на употребу мобилног телефона на услуге мобилне телефоније (конкретно, на услугу *SMS*), који је раније постојао у пореском систему Републике Србије.¹⁸ У том случају,

---

18 Закон о порезима на употребу, држање и ношење добара, *Сл. гласник Републике Србије*, 26/01, 80/02, 43/04, 31/09, 101/10, 24 /11, 68/14 –др. закон, 112/15. У првобитном тексту, из 2001. године, порез на употребу мобилног телефона био је уређен члановима 7–12.

порески обвезник био би корисник услуге. Порески платац – лице које обрачунава, наплаћује и уплаћује порез на прописани рачун – био би давалац услуге. Продавац тзв. допуне рачуна за „припејд“ кориснике не би се могао јавити као порески платац, јер углавном није могуће унапријед утврдити који дио купљене допуне ће бити потрошен на услугу *SMS*. Порез би, такође, био намјенски.

Из прихода од ових пореза били би подржани поменути оператори, према тачно измјереном промету услуга *SMS* кодираних *UCS2* стандардом. Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза, у већ поменутом члану 6, нуди такву могућност кроз увођење мјера чији је циљ обезбјеђивање јавног финансирања.

Средства прикупљена на основу овог пореза била би приход одговарајућег тијела надлежног за телекомуникације (таква регулаторна тијела уобичајена су и најчешће спроводе прописе у области радиодифузије, телекомуникација и сл.). Ово тијело би исплаћивало подстицај мобилним операторима према тачно утврђеном промету услуга *SMS* кодираних *UCS2* стандардом. Подстицај би се могао утврдити за сваку обављену услугу у износу који представља разлику трошка пружања услуге *SMS* кодиране *UCS2* стандардом и трошка услуге *SMS* кодиране 7-битним стандардом (*GSM 7bit*). Наравно, могуће је и из других извора финансирања подржати понашања која су у складу са политиком једнаких могућности за кориснике свих писама у службеној употреби – све то под претпоставком да таква политика уопште постоји.

За ова рјешења, значај сагледавања трошкова пружања услуга *SMS* исти је као и код рјешења у оквиру ПДВ-а. Нешто је другачије питање пореског оптерећења. Пошто би порески дестинатари били сви који се користе услугом *SMS*, требало би се одредијелити за умјерену пореску стопу код увођења новог пореза, јер је ова услуга већ опорезована ПДВ-ом (то би било у случају да истовремено са овом мјером не постоји одговарајуће пореско ослобођење од плаћања ПДВ-а). Високо опорезивање ове услуге довело би до великог раста цијене услуге, због очекиваног преваљивања пореза. С друге стране, већ мјера утврђивања исте цијене за исти број знакова у услузи *SMS* очекивано може довести до одређеног пораста цијена услуга *SMS*. Ваљало би, зато, пажљиво одмјерити трошкове које оператори заиста имају, а потом примјерити висину пореске стопе, пореских олакшица и, на крају, подстицаја.

5. Закључак

Питање да ли пишемо скупљим или јефтинијим писмом не би смјело да има основа у стварности, ако су понуђена писма истовремено у службеној употреби. Код услуге *SMS*, изузетно заступљене услуге електронског саобраћања, ово питање и те како има основа у стварности. Особе које употребљавају ћирилицу, и друга писма која нису била заступљена приликом стварања првих (а данас једино обавезних) стандарда кодирања *SMS* порука данас су цјеновно дискриминисане код коришћења услуге *SMS*. Просто, употреба ћирилице је и до три пута скупља него употреба „стандардне“ латинице при коришћењу услуге *SMS* порука. Разлози јесу техничке природе, али то ни на који начин не може оправдати постојање наведеног проблема.

Да би се спријечила дискриминација појединих корисника услуге *SMS*, потребно је обавезати операторе мобилних мрежа који пружају такве услуге да за њу наплаћују једнаку цијену, без обзира на употребљено писмо. Изазов техничке природе постоји, али он није непробродив. Накнадни проблем може представљати неједнак тржишни положај појединих оператора – оних чији корисници би претежно користили технички захтјевније писмо. У том случају, приступило би се порескоправним мјерама у вези са порезом на додату вриједност – пореском ослобођењу са правом на одбитак претходног пореза за пружање услуге *SMS* код које се користи технички захтјевније писмо, или рефакцији одређеног дијела ПДВ-а. Уколико мјере у оквиру ПДВ-а не би дале жељене исходе, могло би се приступити увођењу посебног пореза на промет услуга *SMS*, или пореза на употребу мобилног телефона на услугу *SMS*. Из тако остварених прихода финансирали би се подстицаји операторима према тачно утврђеном промету и трошковима у вези са технички захтјевнијим писмом. Намјенска природа пореза осигурала би низ предности у односу на нека друга рјешења (попут финансирања подстицаја из ненамјенских средстава, из буџета).

У нади да ће изазвати размишљања и критике, овдје је понуђена мисао о стварној, а не лажној, једнакости писама у тренутно најзаступљенијем виду електронског комуницирања код нас.

Литература

3GPP Technology Evolution. Преузето 30.12.2015. <http://www.4gamericas.org/en/resources/technology-education/3gpp-technology-evolution/>

3GPP TS 23.038 V12.0.0 (2014) *3rd Generation Partnership Project; Technical Specification Group Core Network and Terminals; Alphabets and language-specific information (Release 12)*. Преузето 3.12.2015. http://www.3gpp.org/ftp/Specs/archive/23_series/23.038/23038-c00.zip

75% of Worldwide Cellphone Users Send Text Messages [STUDY]. Преузето 30.12.2015. <http://mashable.com/2011/12/21/global-mobile-patterns/>

About 3GPP Home, Преузето 30.12.2015. <http://www.3gpp.org/about-3gpp/about-3gpp>

Закон о електронским комуникацијама. *Службени гласник Републике Србије*. Бр. 44.(2010), 60 (2013)– УС, 62 (2014)

Закон о порезима на употребу, држање и ношење добара. *Службени гласник Републике Србије*. Бр. 26 (2001), 80 (2002), 43 (2004), 31 (2009), 101 (2010), 24 (2011), 68 (2014) – др. закон, 112 (2015)

ISO/IEC 10646:2014 Information technology; Universal Multiple-Octet Coded Character Set (UCS)

Lapko, O. G. (1996). Full Cyrillic: How Many Languages?. *TUGboat 17:2 – Proceedings of the 1996 Annual Meeting*. 174–180

Mobile Marketing Associationhttp – Industry Overview. Преузето 30.12.2015. <http://www.mmaglobal.com/about/industry-overview>

Настић, М. (2012) *Уставноправни основ примене Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у поступку пред националним уставним судовима*. Докторска дисертација. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу

Pířka, K. (1996). Cyrillic Alphabets. *TUGboat 17:2 – Proceedings of the 1996 Annual Meeting*. 92–98

Поповић, Д. (2014). *Пореско право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду и Досије студио

Правилник о захтевима за уређаје и програмску подршку за законито пресретање електронских комуникација и техничким захтевима за испуњење обавезе задржавања података о електронским комуникацијама. *Службени гласник Републике Србије*. Бр 88 (2015)

Протокол 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода Puppis, M. (2008). National Media Regulation in the Era of Free Trade: The Role of Global Media Governance. *European Journal of Communication*. 23. 405–424

Secară, C. (2013) *SMS Story*. Преузето 16.11.2015. http://www.secarica.ro/html/sms_story.html

Secară, C. (2014). *Do you speak a cheap language, or an expensive language?*. Преузето 16.11.2015. http://www.secarica.ro/html/the_sms_discrimination.html

Steiner C. et al. (2010) *Ustav Bosne i Hercegovine: komentar*. Sarajevo: Fondacija „Konrad Adenauer“

Свјетска трговинска организација, *Споразум о субвенцијама и компензаторним мјерама – Agreement on Subsidies and Countervailing Measures*. Преузето 20.11.2015. http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/24-scm.pdf

UNESCO, *UNESCO World Report Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue*. Преузето 28.12.2015. <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001852/185202e.pdf>

UNESCO, *Универзална декларација УНЕСКО-а о културној разноликости (the Universal Declaration on Cultural Diversity (Resolution 31C/25))*

UNESCO, *Ten Keys to the Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions: adopted by the General Conference of UNESCO at its 33rd session, 2005*. Преузето 4.11.2015. <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001495/149502e.pdf>

UNESCO, *Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза, УНЕСКО, Париз 2005 (Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expression (CCD; Resolution 33C/41))*. Преузето 3.11.2015. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Vitas, D., Popović, Lj., Krstev, C., Obradović, I., Pavlović-Lažetić, G., Stanojević, M. (2012). *The Serbian Language in the Digital Age / Српски језик у дигиталном добу*. U Rehm, G., Uszkoreit H. (Eds.), *White Paper Series / Серија белих књига*. Springer [Electronic version] Преузето 5.11.2015. from <http://www.meta-net.eu/whitepapers/e-book/serbian.pdf>

Đorđe Marilović, LL.M.

Senior Assistant,

Faculty of Law, University of East Sarajevo

**THE PROTECTION OF THE CYRILLIC ALPHABET IN
TELECOMMUNICATIONS: TAXATION ASPECTS**

Summary

The use of Cyrillic and other specific alphabets is discouraged in some telecommunication services. In this paper, the author focuses on unequal treatment of the Cyrillic alphabet in telecommunications (in SMS messages), which is incompatible with the interests of a multilingual society to cherish its linguistic heritage and diversity.

Referring to the Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expression (2005), the author suggests introducing measures which would lead to removing the discriminatory pricing of Cyrillic SMS messages, and introducing tax measures which would support mobile network operators and prevent possible market inequalities stemming from introducing these measures. The suggested solution is applicable to any multicultural society facing the same problem, regardless of languages in question.

Key words: *Cyrillic alphabet; telecommunications; Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expression; taxes; GSM SMS.*